

УДК 339.92

*Рибалко Ю.С., асистент кафедри міжнародних фінансів
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана,
Журлов А.М., д.е.н., професор, Одеський інститут фінансів УДУФМТ*

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розглядаються актуальні питання розвитку глобальних процесів в сучасних умовах та особливості становлення нового покоління транснаціональних корпорацій в глобалізованому середовищі.

Рассматриваются актуальные вопросы развития глобальных процессов в современных условиях и особенности становления нового поколения транснациональных корпораций в глобальной среде.

The article is devoted to consider the actual problems of global processes in the current conditions, features of the development of a new generation of transnational corporations in the globalized world.

Постановка проблеми. Сьогодні головною силою глобального економічного простору виступають не просто транснаціональні корпорації (ТНК), а сформована на їх базі група потужних глобальних корпорацій розвинутих країн світу. Саме глобальні корпорації створюють економічне середовище сучасного світу, а їх сукупність формує самодостатній транснаціональний капітал.

Як загальносвітове явище, транснаціоналізація являє собою об'єктивний процес посилення світової інтеграції в результаті експансивного розгортання міжнародних операцій ТНК. У даний час транснаціоналізація охопила багато країн, що розвиваються, що кардинально змінює динаміку та форми інвестиційного процесу в глобальних масштабах. Тому особлива увага присвячена розвитку нового покоління ТНК, основу яких складають провідні компанії країн БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай та ПАР).

По суті, сьогодні ми спостерігаємо посилення тенденції формування поліцентричного світу, де все зростаючу роль починають відігравати ТНК країн, що розвиваються, і постсоціалістичних країн, специфіка здійснення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) яких сильно відрізняється від особливостей інвестиційної діяльності ТНК із США, Японії і Західної Європи.

Таким чином, актуальність даного дослідження обумовлена необхідністю виявлення сучасних тенденцій глобальної економіки, формуючих особливості нового покоління ТНК, як інституційної структури світового господарства, а також важливістю дослідження факторів, модифікуючих стратегії розвитку та пріоритети діяльності ТНК в різних країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена тема почала активно розроблятися економістами та науковцями в кінці 1970-х – 1980-х рр. в умовах активізації процесів глобалізації. Питання розвитку та еволюції ТНК належать до числа досить актуальних, що доводять численні наукові дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних авторів, зокрема Д.Лук'яненка, Л.Руденко-Сударевої, Л.Красавіної, О.Мозгового, А.Поручника, П.-Р.Агенора, С.Вей, В. Гейця, Х.Едісона, М.Коса, Ф.Лейна, В.Новицького, Є.Панченка та інших. Втім стрімкий розвиток глобального світу формує нові підходи до розвитку ТНК, зумовлюючи їх подальший розвиток, що вимагає додаткових досліджень і аргументує мету і логіку викладеної статті.

Мета статті. Проаналізувати причини та форми впливу глобалізації на світову економіку у цілому та ТНК зокрема, дати характеристику новітнім тенденціям розвитку ТНК в сучасному глобалізованому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Однією з головних особливостей сучасної світової економіки є те, що на початку XXI ст. вона віддзеркалює риси принципово нового процесу – глобалізації.

В економічній літературі сформувалися різні концепції розвитку процесу глобалізації. На думку більшості зарубіжних економістів (Дж.Данінг, Р.Болдвін, Ю.Бек, М.Кастельс та ін.), процес глобалізації розпочався на межі XIX-XX століть. Провідні вітчизняні вчені (Д.Лук'яненко, Ю.Пахомов, А.Поручник та ін.) розглядають глобалізацію як якісно новий ступень інтернаціоналізації, який розпочався у другій половині XX століття і кількісно охоплює увесь світ, а якісно – усі сфери людського життя.

Проаналізувавши вищезазначені концепції, нами були виявлені наступні спільні для них аспекти, а саме: провідна роль в розвитку глобалізації належить ТНК; розвиток глобалізації пов'язаний з прискоренням науково-технічного прогресу, розвитком процесів інтернаціоналізації виробництва і капіталу; з 1990-х років процес глобалізації набуває принципово нової якості під впливом сучасних системних трансформацій.

Сучасне глобалізоване середовище характеризується постійно зростаючою взаємозалежністю та взаємозв'язком національних економік різних країн, наслідком чого є дифузія та фрагментація влади у вирішенні економічних питань. З одного боку, держави, як і раніше, зали-

шаються найважливішими гравцями у міжнародних відносинах, а з іншого – враховуючи глобальність світових ринків, вони вже не можуть визначати результати їх взаємодії на міжнародному рівні. У процес включилися нові гравці – ТНК, які володіють економічними ресурсами і мають власні канали комунікації, формують свої інтереси і транснаціональні коаліції, а їх сукупність формує самодостатній транснаціональний капітал, причому це відбувається поза зонами контролю міністерств закордонних справ та рад національної безпеки.

Сьогодні не викликає сумніву запропонована в кінці 1970-х років науковцями Р. Кеохане та Дж. С. Най (революційна на той час) концепція глобалізації, яка описувала, характерну для того періоду систему відносин між індустріально розвинутими країнами та визначала, що держави не є єдиними учасниками міжнародних відносин [3]. В умовах сучасного глобалізованого світу з метою просування своїх міжнародних інтересів держави все більшою мірою покладаються на координацію зусиль національних економічних гравців, ніж на дії в традиційному зовнішньополітичному полі. Підтвердженням цього є той факт, що в рейтингу 100 найбільших ТНК світу 19 є державними, а обсяг їх зарубіжних інвестицій у 2010 р. склав 11% сукупного світового ВВП. Усього, за матеріалами ЮНКТАД, в світі нараховувалося понад 650 державних ТНК (приблизно 1% від загальної кількості ТНК), частка яких в глобальних ПІІ склала 11% [2, с. 53–60].

Сучасний етап глобалізації характеризується посиленням конкуренції, високим ступенем інтернаціоналізації, формуванням глобальних корпоративних структур, бурхливим зростанням ринків акціонерного капіталу, регіональною економічною інтеграцією, тенденціями до уніфікації і стандартизації різних галузей економіки, що обумовлено ростом масштабів транснаціонального бізнесу та активною динамікою розвитку ТНК. Проведені групою ЮНКТАД дослідження показали, що сьогодні в світі налічується більше 84 тисяч ТНК. Частка ТНК в міжнародній торгівлі становить 25% загального світового експорту товарів і послуг, а в експорті та імпорті окремих розвинутих країн досягає 80%. Обсяг продажів зарубіжних підрозділів ТНК з 1990 р. по 2010 р. збільшився більш ніж у 6 разів – з 5105 млрд. дол. США до 32 960 млрд. дол. США [2, с. 24]. Ядро сучасної системи світового господарства формують близько 2 тис. ТНК, річний обсяг продажів кожної з яких у 2011 р. становив понад 3 млрд. дол. США, а капіталізація – понад 4 млрд. дол. США [4].

За останнє десятиліття сформувався чітко виражена тенденція перетворення найбільших ТНК в глобальні компанії, розвиваються глобальні виробничо-збутові мережі, формуються глобальні ринки. Найбільші 100 глобальних корпорацій контролюють близько 10% загальної кількості закордонних активів, 11% числа зайнятих і 16% від сукупного обсягу продажів всіх ТНК. На зарубіжну мережу даних компаній припадає приблизно 4% МВВП [5].

Враховуючи усі спроби економістів навести приклад найбільш повного прояву глобалізації, можемо припустити, що більшість вироблених в окремих країнах продуктів і послуг створюється на підприємствах або в компаніях, які фізично та юридично не належать резидентам відповідних країн. Так, сьогодні в США на підприємствах, підконтрольних зарубіжним інвесторам, виробляється 16% ВВП і зайнято майже 10,9% активної робочої сили; у ЄС ці показники ще вищі: 22,4 і 14,7% відповідно [6].

Домінуючою тенденцією розвитку світового господарства на рубежі ХХ-ХХІ століття стала економічна глобалізація, яка внаслідок нового небаченого пришвидшення процесу багатомірних структурних зрушень визначила об'єктивний характер інтеграції всіх основних інститутів глобалізованого середовища, головним компонентом якого є ТНК.

Основу економічного глобалізму становить фінансово-інвестиційна взаємодія суб'єктів світового господарства. Фінансова глобалізація, як складова економічної глобалізації, внесла зміни в традиційні уявлення про транснаціональний капітал, як ресурсо-забезпечуючу основу діяльності ТНК. Сьогодні транснаціональний капітал оперує в глобальному масштабі, величезні транскордонні фінансові потоки надали фінансовій системі нової якості – самодостатності. Спостерігається тенденція до відриву фінансової системи від відтворювальних процесів реальної економіки, зародився великий масив світових віртуальних фінансів. Усе це впливає та значно видозмінює фінансове середовище ТНК.

Виникнення поняття фінансової глобалізації пов'язане з різким збільшенням міжнародних валютно-кредитних і фінансових зв'язків протягом останніх десятиліть, що обумовлено насамперед розширенням інвестиційно-кредитної діяльності міжнародних корпоративних структур і банків, лібералізацією інвестиційних, валютних і кредитних ринків, розширенням доступу різних держав до глобальних фінансових ресурсів та диверсифікацією механізмів концентрації інвестиційних ресурсів [1, с. 10]. Підтвердженням цього є вартісні обсяги світових транскордонних фінансових потоків виражених у ПІІ (табл.1).

Конструктивний зв'язок між кількісним зростанням материнських компаній ТНК і їх зарубіжних філій та обсягами ПІІ свідчить про транснаціоналізацію світового господарства, де ПІІ виступають засобом встановлення контролю ТНК над іншими компаніями.

З метою комплексного аналізу розвитку ТНК і руху ПІІ слід розглянути світовий процес транснаціоналізації за окремими групами країн в історичному контексті, порівнюючи взаємну динаміку ПІІ, індекси транснаціоналізації (ТНІ) (табл.2) та теоретичні аспекти інтернаціоналізації корпорацій.

Таблиця 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. дол. США (за матеріалами UNCTAD).

Показник	Рік														
	1982	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Приплив ПІІ	59	202	317	1271	735	651	560	711	916	1411	1833	1744	1185	1244	1524
Відтік ПІІ	28	230	339	1150	621	647	612	813	779	1323	1997	1911	1171	1323	1694
Валова продукція зарубіжних філій	646	1481	1363	3167	3495	3437	3706	4283	4517	5049	6029	6216	6129	6636	7183
Сукупні активи іноземних філій	2108	5956	7091	21102	24952	26543	30362	42807	45564	55818	68716	64423	53601	56998	82131
Транскордонні М&А	...	151	239	1144	601	370	297	381	716	1118	1637	707	250	339	526
Кількість материнських ТНК		24000	39000	63000	65000	64000	61000	70000	77000	78000	79000	82000	82000	83000	84000
Кількість зарубіжних філій		174900	270000	800000	850000	870000	900000	690000	770000	780000	790000	810000	807000	810000	820000

Таблиця 2. Середньостатистичний індекс світової транснаціоналізації по групах країн [1].

ТНІ по групах країн	Рік									
	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	
ТНІ розвинутих країн	9,43	17,87	22,65	45,49	57,44	72,07	78,51	48,33	66,12	
ТНІ країн, що розвиваються	*	12,74	12,28	22,75	36,21	52,24	41,98	57,33	42,74	
ТНІ країн ЦСЄ	*	*	*	*	*	*	44,11 ¹	50,85	70,17	
ТНІ світовий	9,43	15,31	17,47	34,12	45,33	62,16	54,87	43,71	59,68	

Лідерами транс націоналізації, як і раніше, залишаються високорозвинуті країни, процеси транснаціоналізації в яких розпочалися у 1930-х роках. Величина ТНІ за неповні 100 років зросла майже у чотири рази і в середньому по групі склала понад 40%.

Процеси активної транснаціоналізації в країнах, що розвиваються розпочалися в 70-ті роки минулого століття і пояснюються лібералізацією світового економічного життя. Як показують дослідження динаміки індексу транснаціоналізації по групах, проведені вітчизняними науковцями О.Мозговим, Л.Руденко-Сударевою та Д.Гуртовим, у країнах, що розвиваються, прослідковується досить усталена тенденція щодо паралельності розвитку процесу транснаціоналізації із досить стабільним інтервалом, який характеризує ступінь відриву від групи розвинутих країн [1, с. 37]. Слід зазначити, що локомотивом даної групи фактично є азійські країни та переважно Китай, в той час як країни Латинської Америки і Східної Європи виглядають значно слабшими, оскільки дуже залежать від ПІІ.

Процеси транснаціоналізації країн Центральної та Східної Європи розпочалися в 1990-х роках минулого століття, що пояснюється певними політичними змінами на пострадянському просторі. Втім показники ТНІ окремих ТНК (Лукойл, Газпром) цього регіону вже випереджають середньостатистичний світовий рівень.

На початку ХХІ століття на світовий рівень вийшло нове покоління ТНК, основу яких складають провідні корпорації країн БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай і ПАР) [7]. Виникнення цих ТНК обумовлено ефективним використанням економічних факторів глобалізаційного розвитку та специфікою економічного росту в даній групі країн, пов'язаною з еволюцією великих і мегавеликих національних компаній. Останні виконують роль не лише головного джерела фінансових ресурсів, а й виступають рушійними силами науково-технічного прогресу в своїх країнах [8]. Поступово корпорації країн БРІКС перетворилися із державних монополій, орієнтованих переважно на національні ринки, в регіональні ТНК, які з часом трансформувалися у глобальні, діяльність яких стрімко глобалізується.

На формування національних особливостей ТНК країн БРІКС суттєво вплинули особливості загальноісторичного розвитку національних економік, а саме вплив держави на ранніх етапах розвитку, корпоративна структура країни (організаційна структура, рівень концентрації виробництва та централізації капіталу), особливості еволюції галузевої структури економіки, соціально-психологічні характеристики підприємців та інші фактори. У зв'язку з вищевикладеним, вивчення місця міжнародних корпоративних структур даної групи країн в сучасній світовій економіці та специфіки їх діяльності має особливу актуальність в практичному та науковому значенні.

¹ Дані наведені за 1991 рік.

Поява ТНК нового покоління кардинально вплинула на динаміку і форми інвестиційних процесів у глобальних масштабах. Подібні зміни структури та балансу світового господарства вже відбувалися у 1970-х та 1980-х роках і були пов'язані із становленням та розвитком японських ТНК та «азійських тигрів» відповідно. В результаті, з 1990-х років усе більш активну роль на світових ринках почали грати ТНК швидкозростаючих економік Азії – Гонконгу, Сінгапура, Тайваню та Республіки Кореї, які не лише увійшли до числа провідних світових виробників товарів і послуг, але й стали активними експортерами капіталу.

Основною рушійною силою у такому бурхливому розвитку ТНК країн БРІКС стало те, що наприкінці 90-х років ХХ століття світові інвестори розчарувалися у компаніях «азійських тигрів» та розпочали повально інвестувати в економіки країн ЦСЄ, Індії, Китаю та багатьох країн Південної Америки, що й пришвидшило їх зростання.

Серед основних показників фінансово-господарської діяльності ТНК країн БРІКС особливу увагу привертають постійно зростаючі показники їх участі в міжнародному русі капіталів¹. Важливим фактором, який сприяє економічному розвитку країни, підтриманню високих темпів економічного зростання, забезпеченню конкурентоспроможності на світовому ринку є ПІІ. У зв'язку з цим виникає необхідність проаналізувати динаміку експорту-імпорту ПІІ за останні роки та визначити їх детермінанти для кожної країни групи БРІКС. Так, з 2000 року по 2010 рік питома вага країн цієї групи в сукупному світовому експорті ПІІ виросла з 1% до 11%. ТНК країн БРІКС уклали за цей період понад 2,5 тис. угод М&А (mergers and acquisitions – злиття і поглинання). У 2010 році в ці країни було спрямовано приблизно 18% світового обсягу ПІІ (табл. 3). На зростання вихідних ПІІ з країн БРІКС вплинули зміни політики урядів та трансформація внутрішнього інституційного середовища.

Таблиця 3. Загальний рух ПІІ, млрд. дол. США.

	Імпорт						Експорт					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Сукупний світовий	983	1462	1971	1744	1185	1244	882	1405	2175	1911	1171	1323
БРІКС, в т.ч.	115	141	205	280	198	222	32	92	95	144	108	148
Бразилія	15	19	35	45	26	48	3	28	7	20	-10	12
Росія	13	30	55	75	37	41	13	23	46	56	44	52
Індія	8	20	25	43	35	25	3	14	17	19	16	15
Китай	72	73	84	108	95	106	12	21	22	52	57	68
ПАР	7	-1	6	9	5	2	1	6	3	-3	1	1

Джерело: UNCTAD World Investment Report 2011.

У цілому, питома вага країн БРІКС в накопичених глобальних інвестиціях ще не настільки велика у порівнянні з їх потенціалом, оскільки активний експорт капіталу їх корпораціями почався порівняно нещодавно.

ТНК країн БРІКС вирізняються рядом загальних характеристик. Характерними рисами цих корпорацій є схильність до агресивної експансії, поглинань, жорсткого суперництва і віртуалізації. Реалізуючи конкурентні переваги, сформовані на національних ринках, вони успішно і досить агресивно виходять на міжнародний ринок інвестицій, розширюючи свою транснаціональну діяльність. Закордонні активи та проекти в даному випадку ще більше підвищують їх конкурентоспроможність не лише на національному, але й глобальному рівнях (рис. 1).

		Цільовий ринок	
		Національний	глобальний
тип власності ТНК	державні	доступ до ресурсів; економія на консолідованих закупках; доступ до дешевих фінансових ресурсів; якісно новий розвиток суспільства	зміцнення впливу; збільшення ринкової частки; формування іміджу країни; просування державної політики
	приватні	інвестиції в стратегічні активи; імпорт інновацій, продуктової лінійки; реалізація нових проектів; концентрація фінансових ресурсів	вихід на нові ринки; збільшення масштабів діяльності; створення світового бренду; ефективне розміщення ресурсів структурних підрозділів; формування нових фінансових центрів

Рис.1. Характеристики стратегій експансії ТНК країн БРІКС.

¹ За даними МВФ, у 2010 році на частку країн, що входять до БРІКС припадає 26% території Землі, 42% населення планети і 18% світового ВВП, а також 15,4% глобального товарообігу, 29,3% інвестицій. В останні роки внесок цих країн в зростання світової економіки перевищував 50% [9]. За прогнозами аналітиків Goldman Sachs, у 2020 році частка країн БРІКС буде становити 49% світового ВВП і 30% глобального товарообігу [10].

Розглядаючи географію інвестиційної діяльності ТНК країн БРІКС, слід зазначити, що на початку становлення їх інвестиційна експансія була спрямована переважно у прикордонні країни та країни із схожими соціокультурними характеристиками. Сьогодні, враховуючи багання країн БРІКС інвестувати в активи компанії, які володіють наукоємними, інноваційними технологіями, мають сучасний досвід управління і висококваліфіковані кадри, напрям їх інвестиційної діяльності змінився переважно в бік високорозвинутих країн.

В останні роки мотивація інвестиційної діяльності ТНК БРІКС визначається переважно стратегічним баченням розвитку їх бізнесу. Така тенденція свідчить про роль державних корпоративних структур у реалізації загальнонаціональних завдань (див. рис. 1). Так, більшість китайських ТНК належать державі або підконтрольні їй. Підтвердженням цього є частка їх зарубіжних активів у глобальних ПП, яка у 2010 році склала 85–90%. Багато великих корпорацій інших країн БРІКС також належать до державного сектора економіки, наприклад: Газпром в Росії, Petrobras в Бразилії, ONGC в Індії¹ та ін. Уряди країн БРІКС використовують наступні форми підтримки зарубіжної експансії своїх провідних корпорацій, а саме: в Китаї реалізується політика під гаслом «Стань глобальним!»²; в Індії та ПАР лібералізуються процедури валютного контролю та експорту капіталу; в Росії та Бразилії для державних структур створюються особливі умови просування своїх національних корпорацій на зовнішніх ринках [2].

Втім сьогодні, незважаючи на активну підтримку уряду, американські ТНК все ще залишаються ключовими гравцями на світовій арені.

Висновки. Тенденції розвитку ТНК співпадають із загальними тенденціями розвитку світової економіки. Розвиток процесів глобалізації та глобального фінансового ринку надає сучасним корпоративним структурам можливість не лише проводити міжнародну інвестиційну діяльність, але й доступ до фінансових ресурсів на зарубіжних ринках капіталу, що створює передумови до формування стійкої тенденції інтернаціоналізації структури власності ТНК, наслідком чого є ще більше розмивання їх національної приналежності, що дозволяє їм змінювати місце розташування корпоративного центру шляхом перенесення за межі країни реєстрації.

У контексті процесів глобалізації світової економіки ТНК виступають важливою рушійною силою розвитку національних економік країн БРІКС. Досвід ТНК країн БРІКС свідчить, що національний капітал може конкурувати з ТНК лише за умови, якщо він структурований у потужні фінансово-промислові структури, які проводять активну зовнішньоекономічну політику.

Формування потужних ТНК та міжнародних фінансово-промислових груп у країнах БРІКС свідчить про нарощування економічної могутності даних країн та посилення їх геополітичних позицій на міжнародній арені.

Таким чином, на сучасному етапі транснаціоналізація виступає логічним і оптимальним курсом розвитку країн БРІКС. В умовах мінливої економічної архітектури світу, перерозподілу сил між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, основною тенденцією транснаціоналізації країн БРІКС є географічна і галузева диверсифікація.

Незважаючи на очевидну актуальність розглянутої теми, вона поки що не отримала детального систематичного розгляду у вітчизняній економічній літературі і потребує подальших досліджень.

Література

1. Мозговий О.М., Руденко-Сударєва Л.В., Гуртов Д.О. Методика економічної оцінки глобальних процесів / за ред. д.е.н., проф. Л.Руденко-Сударєвої. – К.: КП «Редакція», 2010. – 192 с.
2. World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development. UNCTAD. Geneva, 2011, p.251. www.unctad.org/wir.
3. Keohane R. Nye S. J. Transnational Relations and World Politics. Massachusetts: Harvard University Press, 1972 – p.375.
4. Forbes Global 2000 of 2011. URL : <http://www.forbes.com/2011/04/20/global-2000-11-methodology.html>.
5. World Investment Report 2009: UN Transnational Corporations, Agricultural Production and Development / UNCTAD 2009.- New York, Geneva, 2009. P.xxi.
6. Иноземцев В.Л. Современная глобализация и ее восприятие в мире // Век глобализации, 2008.– №1. – С. 31–44.
7. Пак С. Обзор исследования «Глобальная экспансия транснациональных корпораций России и Китая: адаптация в условиях кризиса» // МШУ Сколково, май 2009. – С. 2.
8. Корпоративные гиганты и экономический рост: случай Китая и России // Институт развития быстроразвивающихся рынков (SIEMS). – М., август 2010. – С. 2.
9. Коваль А. БРИКС обрастает плотью // Газета “Зеркало недели”, 2011. – №15. – С. 6.
10. Shikha Singh, Ajay Kumar Chauhan, Nikhil Pandey. Foreign Direct Investment (FDI) in Bric Countries: A Panel Data Analysis of the Trends and Determinants of FDI // European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences. – September, 2012, p.48-58.

¹ Лише в ПАР приватні компанії домінують в експорті ПП, оскільки державні корпорації переважно представлені в непробиткових секторах національної економіки, або інфраструктурних об'єктах, які реалізуються в прикордонних країнах, що пояснюється історичними особливостями формування економіки країни.

² На реалізацію політики «Стань глобальним!» Китай витратив у 2010 році 84 млрд. дол. США.